

KÉZIKÖNYV
A PÁRHUZAMOS PROGRAMAKKREDITÁCIÓ
LÁTOGATÓ BIZOTTSÁGAINAK
MUNKÁJÁHOZ

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	1
I. A LÁTOGATÓ BIZOTTSÁG TEVÉKENYSÉGE A PROGRAMAKKREDITÁCIÓS ELJÁRÁSBAN	
A) ÖSSZEFOGLALÓ ÁBRA	2
B) RÉSZLETES FOLYAMATTÁBLA	3
C) A LÁTOGATÓ BIZOTTSÁG JAVASOLT PROGRAMJA	4
II. VIZSGÁLATI - ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK	5
III. AZ LB JELENTÉS SZERKEZETE	8

BEVEZETÉS

A MAB minőségértékelő és -hitelesítő eljárásaiban a *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area* (röviden: ESG) alapelveit és rendszerét alkalmazza. ([http://www.enqa.eu/files/ESG_3edition%20\(2\).pdf](http://www.enqa.eu/files/ESG_3edition%20(2).pdf))

Ez a *Kézikönyv* a MAB párhuzamos programakkreditációs látogató bizottságai (LB), szakértői köre és az ügyvitelben közreműködők számára nyújt segítséget. Az *Eljárás és értékelési szempontok* további hasznos információkat ad még az eljárás menetéről, jogszabályi háttéréről, valamint az akkreditációs elvárásokról. A vonatkozó *Önértékelési útmutató* elsősorban a felsőoktatási intézmények (FOI) felkészülését, önértékelésük elkészítését hivatott támogatni. Mindhárom dokumentum elérhető a MAB honlapján (www.mab.hu), az Akkreditáció / Párhuzamos programakkreditáció menüpontban.

A *Kézikönyv* használata a látogató bizottságok minden tagja számára ajánlott annak érdekében, hogy az akkreditációs értékelés egységes szemléletű, összehasonlítható, objektív és megalapozott legyen. Az egyes intézmények sajátosságai okán indokolt lehet az ajánlott értékelési szempontok mellett más, a bizottság tagjai által fontosnak tartott adat ismerete, értékelése. Ezekkel a *Kézikönyv*ben javasoltak kiegészülhetnek, illetve helyettesíthetők.

I. A) A LÁTOGATÓ BIZOTTSÁG TEVÉKENYSÉGÉNEK ÖSSZEFOGLALÓ ÁBRÁJA

I. B) A LÁTOGATÓ BIZOTTSÁG TEVÉKENYSÉGÉNEK RÉSZLETES FOLYAMATTÁBLÁJA

	tevékenység	felelős, résztvevő	felhasznált dokumentum	eredmény (dok.)	megjegyzés
A LÁTOGATÓ BIZOTTSÁG FELKÉSZÜLÉSE					
1.	LB felkészítése	MAB, LB elnök, titkárság	- prezentációk - az eljárás dokumentumai - tájékoztatók	emlékeztető	
2.	az LB tagok felkészülése az önértékelésekből, esetleges további adatbekérések	LB elnök, MAB referens	önértékelések, akkreditációs előzmények, internetes információk	esetleg kiegészítést kérő levél	
3.	látogatási programterv összeállítása	LB, MAB referens	programterv sablon	LB munkamegosztás, látogatási program, megállapodás a vizsgálati területekről és szempontokról	időzítések, látogatási megbeszéléseken résztvevők megnevezése
4.	látogatás megszervezése, logisztika	LB, MAB referens, int. felelős	látogatási program	végleges program	utazás, szállásfoglalás stb.
A HELYSZÍNI LÁTOGATÁS					
5.	nyitó, egyeztető megbeszélés	LB, dékán, okt. dh. szakfelelősök, MAB referens	látogatási program	pontosított látogatási program	bemutakozás, helyszínek megbeszélése
6.	információszerzés, interjúk, óralátogatások (előadás, gyakorlat), működés megfigyelése	LB, oktatók (tantárgyfelelősök), hallgatók	a programban meghatározott látogatási területek és vizsgálati szempontok	saját jegyzetek a szerzett információkról	betekintés dokumentumokba (tantárgy-leírás, szakdolgozat)
7.	egyeztető LB megbeszélés (lehet záró is)	LB, MAB referens	saját jegyzetek a szerzett információkról	összegzett tapasztalatok, esetleges további információkérés	
8.	záró megbeszélés: az LB elnökének rövid összefoglalója a látogatáson tapasztaltokról	LB, dékán, szakfelelősök, MAB referens	a látogatás összegzett tapasztalatai, esetleges további információkérés		rövid összefoglaló – értékelés nélkül!
AZ LB JELENTÉSE					
9.	részjelentések megírása: a vizsgált szakokról egyenként	LB elnök és a tagok, MAB referens	szakos önértékelések, a látogatás rögzített tapasztalatai, szakok KKK-i akkreditációs elvárások, korábbi vonatkozó MAB határozatok	részjelentések egyedi szakokról, akkreditációs javaslattal	értékelési szempontok: megfelelés, jó gyakorlatok, problémák, javaslatok.
10.	összefoglaló értékelés adott szak országos helyzetéről, majd a képzési területről/ágról	LB elnök, kijelölt referáló tagok, MAB referens	részjelentések egyedi szakokról	összeállítás a szakok országos helyzetéről, majd a képzési terület/ág értékelése	az összefoglaló értékelések kialakítása egyeztető ülésen
11.	a teljes LB jelentés összeállítása, szerkesztése	LB elnök, MAB titkárság	részjelentések egyedi szakokról és az összefoglaló értékelések	a teljes LB jelentés (tervezet)	még észrevételzésre kerül az intézményekhez (tévés adatok, hibák)
AZ ÉRTÉKELÉSI ELJÁRÁS ZÁRÁSA, AKKREDITÁCIÓS HATÁROZAT					
	Az egyes FOI-kat érintő jelentésrészek megküldése a ténybeli korrekciós észrevételek megtételéhez	MAB, rektorok	a teljes LB jelentésből az egyes FOI-nak a vizsgált szakjaikról, valamint ezek összefoglaló értékeléséről szóló részjelentések	intézményi észrevételek az őket érintő részjelentésekhez	tárgyi tévedések hibás adatok korrekciója céljából
	illetékes szakbizottság / ad hoc kollégium véleményezése	MAB	LB jelentés tervezet, intézményi észrevételek	akkreditációs jelentéstervezet - határozati javaslat a plénumra	esetleges korrekciók átvezetése
	akkreditációs határozat meghozatala	MAB plénum, LB elnök	LB jelentés és intézményi észrevételek	MAB határozat és akkreditációs jelentés	közzététel a MAB SZMSZ szerint

I. C) A LÁTOGATÓ BIZOTTSÁG JAVASOLT PROGRAMJA

Program	Résztevők az intézményből
nyitó összejövetel, egyeztető megbeszélés, a vizsgálat alá eső szak(ok) helyzetének tömör intézményi bemutatása	dékan, oktatási dékánhelyettes, szakfelelősök
információszerzés	
(szakirányok, tantervi fejlesztések, minőségbiztosítás stb.), interjúk,	szakfelelősök, szakirányfelelősök, tantárgyfelelősök, (idegen nyelvi képzés felelőse)
óralátogatások (előadás, gyakorlat), működés megfigyelése a gyakorlóléhelyek meglátogatása	előadó, hallgatók gyakorlatvezetők
a szak(ok) tudományos háttere (pl. a kar tudományos tevékenysége, abban a szak szerepe)	dékan, tud. dékánhelyettes, a szak felelőse
felhasználói, munkaerő-piaci kapcsolatok	kapcsolati felelős
találkozás a hallgatókkal esetleg végzett hallgatókkal	csak a hallgatók!
találkozás az alkalmazói szféra képviselőivel	–
az LB zárt ülése	–
záró összejövetel	dékan, oktatási dékánhelyettes, szakfelelősök ...

Az egyes látogatási elemek a konkrét helyszínektől és a személyek rendelkezésre állásától függően változhatnak.

II. VIZSGÁLATI - ÉRTÉKELÉSI SZEMPONTOK

Az önértékelés előzetes minősítése

- A megadott adatok összhangja a jogszabályi és a MAB elvárásokkal (szak-, szakirány- és tantárgyfelelősök, alkalmassága, minősítettsége, kreditszámban és óraszámában kifejezett valós terhelése, a szakma-területen való igazolt jártassága, publikációs tevékenysége, infrastrukturális feltételek, stb.)
- A megadott adatokból történő következtetések megfelelése (pl. szöveges kiegészítések, C-SWOT-elemzés).
- Az értékelés elvégzéséhez szükséges további, az önértékelési jelentésből hiányzó vagy nem egyértelmű adatok, helyszíni értékelnivalók.

I. A KÉPZÉSI ÉS KIMENETI KÖVETELMÉNYEKNEK (KKK), VALAMINT AZ AKKREDITÁCIÓS FELTÉTELEKNEK VALÓ MEGFELELÉS VIZSGÁLATA

A képzés tartalma

A képzés tartalmi és mennyiségi elemzéséhez a vonatkoztatási alapot a KKK szolgáltatja.

Javasolt vizsgálati szempontok:

- A tételesen megjelölt tanulmányi területek és témakörök arányosan szerepelnek-e az intézmény tantervében?
- Megfelelő-e az elmélet és gyakorlat aránya?
- Megfelelő-e a szakirodalom (korszerűség), oktatási segédletek, illetve más információhordozón biztosított tananyag megoszlása, terjedelme és elérhetősége?
- A képzés elemei miképpen szolgálják a kompetencia-lista egyes összetevőinek fejlesztését (korszerűség, sokoldalúság, idegen nyelvi jártasság, gyakorlatok, önálló szereplések).

Ajánlott vizsgálati technikák:

- *Tantervelemzés (órák besorolása, megoszlása, stb.)*
- *Tananyagelemzés (tartalmi megoszlás, terjedelem, egymásra épültség, stb.)*
- *Beszélgetés a hallgatókkal és az oktatókkal.*
- *Jegyzetek, segédletek megtekintése.*
- *Óralátogatás.*

Személyi feltételek

- A szakfelelős, a szakirány felelősök és a tantárgyak felelősei megfelelnek-e az akkreditációs elvárásoknak: kompetenciájuk, kutatói területük, tudományos publikációik összhangja a szakkal, szakiránnyal, gondozott tantárggyal.
- A teljes oktatói kört tekintve érvényesül-e az oktatásba bevonásnál a megfelelő szakmai kompetenciára törekvés és az elvárt mértéket figyelembe vevő, a minőséget nem veszélyeztető valós oktatói kredit- és óraterhelés?
- Miként alakul az AT/AE/V oktatók aránya a szakon? Ez indokolt-e, összhangban van-e az adott szak sajátosságaiival, biztosítja-e a szak „oktatói stabilitását”, jól szolgálja-e a jó minőségű, korszerű képzés megvalósítását?

A képzéshez kapcsolódó kutatások, szakmai műhelyek

- A kutatások és kutatási kapcsolatok kiterjedtsége, tartalmi összefüggések, nemzetközi kitekintés.
- A kutatási együttműködés a szakon és szakok között.

Infrastrukturális feltételek

A szak általános és speciális infrastrukturális feltételei.

A szak hallgatói, képzési létszám és kapacitás

A hallgatók előképzettsége, igények és adottságok, a hallgatói csoportok kölcsönhatásai, hallgatói terhelések megoszlása, egyénre szabott képzés lehetőségei.

Ajánlott vizsgálati technikák:

- *Oktatói kompetenciák (terhelések, publikációk, személyi fejlesztési tervek) mintavételes ellenőrzése.*
- *Tárgyi eszközök és infrastrukturális elemek mintavételes ellenőrzése.*
- *Beszélgetés a hallgatókkal és az oktatókkal.*
- *Óralátogatás.*

2. A KÉPZÉSI FOLYAMAT ÉS EREDMÉNYEINEK ELEMZÉSE, ÉRTÉKELÉSE

A képzés tartalmi és mennyiségi elemzéséhez a vonatkoztatási alapot a KKK, az oktatási folyamat és eredményei, az akkreditációs követelmények teljesülése, oktatói és hallgatói terhelések, a tehetséggon-
dozás gyakorlata, a hallgatók bevonása a kutatásokba, teljesítményadatok szolgáltatják.

Javasolt vizsgálati szempontok:

A kurzusok jellege, módszertana

- A tudásátadás módjai (előadások, szemináriumok, gyakorlatok, laboratóriumi, *(pl. műhely/üzemi/kórházi stb.)* környezetben történő oktatások aránya, a tanórák és az egyéni hallgatói munka aránya, önálló és csoportfeladatok egyéni konzultációs lehetőségek).
- A gyakorlati ismeretek átadása, annak feltételrendszere (külső gyakorlati illetve kutatási intézmények bevonása, külső gyakorlóléhelyek, szakmai kapcsolatok, ezek aránya és színvonala).
- A tanulással kapcsolatos módszertani segítségnyújtás (szakirodalom, tankönyvek, jegyzetek, számítógépes lehetőségek, stb.), a kompetenciák kifejlesztésének módszerei, elvárt-e az idegen nyelvű olvasás a tanulás során.
- Külföldi részképzések, részvétel szakmai rendezvényeken, más szakok kapcsolódó óráin.

Mennyiségi értékelések

- A szakmai gyakorlatok időaránya, időrendje, a szemináriumi dolgozatok, egyéb önálló, írásos és szóbeli beszámolások száma.
- A mintatanterv szerint haladók és végzetek aránya a beiratkozottakhoz, átlagos végzési idő a szakon.

A tudásértékelés, számonkérés

- Az elméleti anyag számonkérése (kollokviumok megoszlása félévenként, jellege: szóbeli, írásbeli, illetve az utóbbi esetben a teszt vagy esszé jelleg), az alapvizsgák illetve szigorlatok jellege).
- A gyakorlati ismeretek, a szakmai gyakorlat értékelése.

A végzetek diplomaszerezés utáni pályája

- A végzetek továbblépési aránya a graduális képzés következő fázisára.
- A végzetek elhelyezkedési aránya, az elhelyezkedési területek megoszlása.
- Intézményi kapcsolatok a végzettekkel, a munkába állók tapasztalatainak érvényesítése az oktatás-fejlesztésben.

Ajánlott vizsgálati technikák, pl.:

- *Tantervelemzés (az órák jelleg szerinti megoszlása, a szakmai gyakorlatok aránya és megoszlása).*
- *Tananyagelemzés (kredit-kiméret, tanórák, gyakorlati képzés megoszlása jelleg szerint, megadott szakirodalom korszerűsége, frissítése), módszertan elemzés (jellemző és sajátos módszerek).*
- *Írásos hallgatói teljesítmények mintavételes átvizsgálása (szakdolgozat készítési folyamat elemei).*
- *Beszélgetés a hallgatókkal és az oktatókkal, óralátogatás.*
- *A számonkérések formai és tartalmi értékelése, a folyamat elemeinek dokumentáltsága és nyilvánossága az indokolt területeken.*
- *Hallgatói életpályák jellemző statisztikai, lemorzsolódási mutatók.*

3. A KÉPZÉS MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSA, A MINŐSÉGFEJLESZTÉS RENDSZERE ÉS EREDMÉNYEI

Javasolt vizsgálati, értékelési szempontok:

- A szakot gondozó szervezeti egység(ek) irányítása, együttműködése, hatása az oktatás sikerességére. A vezetés elfogadottsága, szervezeti klíma a szak oktatói, illetve a szak és a tágabb intézményi közeg között.
- Fejlesztési mechanizmusok, az oktatás belső összefüggéseinek tananyagának és módszertanának rendszeres áttekintése, javítása, korszerűsítése.
- A minősbiztosítási rendszer dokumentált folyamatai a szakon belül, ezek értékelése, az oktatók hallgatói értékelésének módja (OHV), megtörtént visszacsatolások a felmérés okán.
- A szakfelelős szakmai hatáskörének (pl. tárgyak egymásra épülése) értékelése; oktatási bizottsági, kari tanácsi tagság, előterjesztési vagy vétó jogosultságok stb.
- Az oktatók szakmai, módszertani, vagy egyéb, a sikeres tudásátadáshoz kapcsolódó fejlődési lehetőségei. Az oktatói teljesítmények rendszeres értékelése, a minőségi teljesítmények elismerése.
- Az oktatók szakmai/tudományos kapcsolatai, az intézményes külkapcsolatok.
- A szakkal kapcsolatos tudatos és rendszeres értékelések, az újonnan megjelenő igények, a legjobb gyakorlatok, a szak működése során szerzett tapasztalatok, esetleg a szakkal kapcsolatos érdeklődés (pl. szakirány) megszűnése okán indított beavatkozások.

Ajánlott vizsgálati technikák, pl.:

- *A szervezeti és szabályozási sajátosságainak meghatározása.*
- *A felmérések (OHV, DPR) eredményeinek elemzése, publikálásának értékelése, a beavatkozások és visszacsatolások tervezése, eredményjellemezése dokumentálása, azok értékelése.*
- *A tantervek, tananyagok, módszertani fejlesztések tényszerű eseményei.*

Felhasználói szempontok, kapcsolati formák

A felhasználói körök (a potenciális hallgatók, a képzésben résztvevő hallgatók, a végzett hallgatók, a munkaerőpiac érintett része, a szakterület által azonosított és elfogadott, vagy az intézmény sajátos helyzetéből (pl. régiós adottságok) adódó érintettek köre) megítélésének fő szempontjai:

- A kapcsolat jellege (formális-informális, rendszeres vagy esetleges), gyakorisága, rendszeressége (felületek, elérhetőségek).
- A célcsoportokkal kialakított kapcsolatok: pl. *potenciális hallgatók*: korrekt, kellő mélységű tájékoztatás a felvételi döntéshez; *hallgatók*: tájékoztatás a kurzusok követelményeiről, a tudásmérés formáiról, képzéssel foglalkozó honlap; *végzettek*: továbbképzési lehetőségek, elhelyezkedés támogatás; *munkaadók*: igényelt ismeretek, együttműködések.
- Az egyes célcsoportoktól szerzett információk visszacsatolása a képzés fejlesztésében (az érintettek elégedettségmérése, visszajelzések, elemzések, fejlesztési tervek, visszacsatolások, hatásmérések a fejlesztésekben). Tények a visszacsatolásokra az információk alapján (új kurzusok, szakirányok, megszüntetett kurzusok, oktatói mobilitás stb).
- Panaszkezelés, az érintettek bevonása a fejlesztésekbe, korrekciókba. Hogyan biztosítják az érintettek személyiségi jogait. Gyakorlat az adatforrásokra: szakos nyílt napok, nagy publicitású (hallgatói) rendezvények, állásbörzék.

Ajánlott vizsgálati technikák, pl.:

- *A felmérések (hallgatói elégedettségmérés, potenciális hallgatók véleményének megismerése, DPR, munkaerő-piaci felmérés) eredményeinek elemzése, publikálásának értékelése, visszacsatolások, beavatkozások.*
- *Honlap elemzés az oktatási folyamat szempontjából.*

4. A SZAK ÖSSZEFOGLALÓ ÉRTÉKELÉSE

A részletes értékelés alapján a szakról kialakult összkép, összevetve a szak C-SWOT analízisével, (valós erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek, jövőkép).

III. AZ LB JELENTÉS SZERKEZETE

A jelentés fő szerkezete:

A párhuzamos megítélést végző bizottság háromféle összegzést készít mindegyik értékelt képzésről.

I. Minőségértékelés a képzési terület országos helyzetéről, javaslatok.

II. Minőségértékelés az egyes szakok országos helyzetéről, javaslatok. Ezt követően:

III. Egyedi szakértékelések

a. Akkreditációs javaslat az intézményben oktatott szak akkreditációjára:

A-20XX-ig / NA; az akkreditációs minimumnak megfelel / nem felel meg.

Az akkreditációs javaslat háromféle lehet:

- akkreditált, **A – 20xx** (5 évre)
- akkreditált, **A – 20zz** (kevesebb, mint 5 évre)
- nem akkreditált, **NA**.

b. Minőségértékelés; az akkreditációs javaslat szöveges indoklása

A szak részletes minőségértékelése az értékelési szempontok szerint, a minőség- és teljesítmény-mutatók alapján.

1. A képzési és kimeneti követelményeknek (KKK), valamint az akkreditációs feltételeknek való megfelelés vizsgálata

A képzés tartalma, személyi feltételek, a képzéshez kapcsolódó kutatások, szakmai műhelyek, infrastrukturális feltételek, a szak hallgatói, képzési létszám és kapacitás.

2. A képzési folyamat és eredményeinek elemzése, értékelése

A kurzusok jellege, módszertana, mennyiségi értékelések, a tudásértékelés, számonkérés, a képzés hatékonysága, végzetek diplomaszerezés utáni pályája.

3. A képzés minőségbiztosítása, a minőségfejlesztés rendszere és eredményei

A szak vezetése; fejlesztések a tananyag, oktatási segédletek, infrastruktúra terén; oktatók minőségének biztosítása, korfa, hallgatói előmenetel követése, visszacsatolások.

4. A szak összefoglaló értékelése (jelen, jövő) C-SWOT analízisüket is figyelembe véve

Általános helyzetkép, erősségek, gyengeségek, analízisük alapossága, realitása stb.

c. Minőségfejlesztési javaslatok, ajánlások